

SUŽANJ VREMENA (1956)
(Izbor)

PJESMA O PJESMI

Kad su riječi trudne
od vlastitosti stvari,
opstojnost ti je zračna
i jutro je snubi lepršavom srećom.

Prostori duše više nisu pusti:
sjaj ih rubi
magijom sve većom.
Ugasi li se zlatan trag na tvari,

(tanan oblak zastre milo sunce)
nestat ćeš za svijet
žarkih tlapnja ko zvijezda za vrhunce.

I tamniti će ruže
s kojih mirisavi zraci
oko tebe tajanstveno kruže.

SUŽANJ VREMENA

Ne znam što sam, gdje sam, kamo idem,
samo ovo zagonetno tijelo mi je jamac,
da iz Punoće odlomljen bih, ubačen u vrijeme
između Ničega i Svega, potucalo i samac.

Ne znam gdje sam, ni da li možda sanjam, da sanjam
stepenice Noći u pustoši živih, i da bršljan
moj trup obavija, pa s očiju ga rasplićem uklanjam
i dižem vjeđe sna nad pukotinom, gdje će propast "Ja".

A On kroz zid od jaspisa netremice zuri
u svaki moj kret i prstenjem mi daje znak,
da je za me izmislio svijet, kalež sunca, krilo tame.

Osjećam vrijeme kao talog pijeska u staklenoj uri,
kao na pragu mjesečine neponjatan trak.
Crna ptica Noći slijeće mi na rame.

SARKOFAG

Prenula me zvona u tmastom hladu trijema.
Oko na mramoru sad počiva:
Zavojima lišća, kucanjem srca i bronce
osjećam dragost tog oblika što sniva.

Mila zrako, vodo ukrućena, dragam lava
na oblini kamena i kovrdže velmože
što strelicu upire u zvjerku, a glava
sliči hidri i oko srcu badema.

Nek mi ništa ne uzbiba ovaj čas!
Stojat ću čelom kâm spram kamena.
I sâm sam hip u vječnost urezan, a glas
šuti, dok zjene sav san upijaju.

Mrtvi vjekovi, mjerim vas kao ura vrijeme,
ko sprava, koja ritam tipci nosi,
O kretnjo, koja spajaš mene
i vijenac Ilirkinja u zabranu u rosi.

Nek ova fontana nikad ne presuši.
Mjesto suhих pustinja i bijelih kosti
rasti, vrte s koprom: nek me ne uguši
ni preobilje sjaja ni žeđ za red priprosti.

MATEJNA

Mislim na vas večeras u krčmi sam:
Poliću, Matošu, Donadini,
i nizašto ja ne bih htio da vas dam,
iako za gluho doba bijaste harlekini.

Sve su noći iste, kao kad ste i vi bili:
Namiguje nad Svetim Markom prastara, žuta Luna,
a vaš nepoznati brat očekuje, mrtvi mili,
da doputuje u kočiji knjeginja Pampeluna.

O kako su čarobne riječi, dragi, "jesen", "zlatna šuma".
Kao od trompeta mjednih u virtuoza zvuci.
O što vas nema više, ja silazim s uma,
čujte negdje u noći zavijaju vuci.

Imali ste pravo: ovaj svijet je ludnica,
i bolje je tako, da vas nema više.
Na ulici je dobra samo stara bludnica,
što u sjeni kuća hitro suzu briše.

Zaviđam noćas pticama na brzojavnoj žici
što svoja mala srca peru u slapovima zraka.
Ja ću morat da se sklonim u zemlji Romantici,
jer daleke su ceste do kule od oblaka.

FRAGMENTI IZ *MRTVOG VREMENA*

Rodio me velik, svijetli Jug
u trijemovima zanesena mora,
da kašnje žanjem ovaj krvav rug
sa sjekiricom čobana iz gora.

Mila zemljo poprsja od tuča,
što ih tale gromovi i strijele,
pretvarajuć u pustoš sne srca goruća,
kad livade premirahu slatkim zujem pčele!
Svemir se rastvara od iskrena ganuća
nad pokrovom moje noći bijele.

I uštap se smrtnom okitio pjenom,
išetao je carskim drumom niz aleje,
da raskoli pejzaž bogomračnom sjenom.
Gdje bi ljudstvu stanak, samo ovce bleje:
tu rastu kozolac i crne orhideje.

Sjećam Vas se, majko, u svijetloj haljinici
jednog jutra kraj usnula mora.
Sjećaju se tebe ptice, pravednici
i junaci žedni s vijencem od lovora.

I za tebe spomen, umni oče moj
iz daljine kiša sumpora i voska.
Nada mnom podižeš oživalni luk,
kroza nj, rajska glazbo, slušam dubok muk
otkud mi na čelo slijeće zvjezdan roj
iz đerdana noći.
A dole gradovi u kreču gnjiju

il pod naslagama žarke soli
Jeruzalem sveti i mali Ston mi sniju
mirtu i jaganjca, koji paprat voli.

(Sve što škotskog on u sebi nosi,
da lavinu riga i dječicu kosi
u doba kušnje, zlotvor stari
zadjenu za vaš pās, o pečalbari!)
Jezikom zmijskim on me pecka,
kacigom po razvalini zvecka.

A dan svanu ranjav trapovjesan:
bulji iz šiblja u fatamorgane
u čas onaj sretni, u tren blagovjesan,
jer sunce će duhu čemernom da grane.

Na prozoru se krhka ruka makla
sa stručkom bosiljka iz jećećih soba.
To mene pozdravlja odrazima stakla
umilna Europa na dnu moga groba.

Od prošastih stvari volio sam snijeg,
osamljeni kip u drvoredu pustu.
Poslije no što pade one noći stijeg
odjezdih u maglu neprobojnu, gustu.

Veriga se dugo čuo zvek...

PROROCI

Prije no što su Kaldejci
strijeljali Hetite.
Prije kamena iz pračke
što zviždi prema čelu divova.
Pustinjama lugovima
hodali su proroci.

Hranili se paljevinom ljeta:
pustim gnijezdima.
S vrećom preko ramena
silazili su rijekama,
na koje pada vatra oklopnika.

Zemlja još u njedra
sprema krhotine zvijezda,
što se ne odvojiše.
Zvijezde, svijetla tijela,
gasnu nepročitane,
pod proročkim stopalom.

Oni gonetaju tutanj vremena:
Uvečer su hrast, gdje spavaju ptice.
Ujutro su toranj
o koji se, stučeni,
ratnici rasipaju.

TRI KRALJA

Prvi kralj napuni pješčanik:
Sad počinje vrijeme.

Drugi trome natovari deve
Arabijom mirisavih ulja.

Treći vreba zračak premaljeća.
Sluh napreže: klanjaju se palme.
Na kažiprst mu kao soko lovcu
Slijeće pitom ćuk.

Tajanstvena se pustinja oziva.

POKOLJ NEVINIH

Iskockaše srce noći
Pijetla iza mirozova
Oružnici, da premetnu kuće.

Pjanom grajom podmetnuli luči
Tražeć tmicom pazuh goluždravi
Svaki krik je plamen kukurijek
Iz bezglasja snova o uštapu.

Svrši sječa ljiljanovih kruna
Znojna rulja pjano se doziva.

Iza vrata skutom i grudima
Majka trne jecaj nejačadi
Svjetiljku za odajice tajne.

Kositrena noći, što na mjesec hukćeš,
Hoće li ti ikad bezdna da dokuče?

BIJEG U EGIPAT

Straža pita što je u bisagam.
Suha trava, kruh i mlado vino,
Zaira za večerice škrte.

Vojnik drijema, pređu gradska vrata.
Primaknu se grmlju kupinica.

Nestali su u kostrijeti pijeska
Kroz providnost mineralnih soli,
Gdje se bijele kosti od lavića.

TOBIJA I ANĐEO

U pustinji ili u Electric-baru
pod listom palme ili crnim boltama,
obnevidjela i stara,
mene će Anđeo sresti.
Anđeo od jasmina i kamfora,
biće nedokučiva sjaja
s krilom noćnog leptira,
na kojemu je izvezeno oko.
Usnut ću na njegovu vratu
kao miran dan u gnijezdima.
On će mi dati poljubac nježni,
kojim osvijetli put,
(kad pustinja preživa korov)
ali ni duše, ni mjere
tajanstva svog ne otkriva.
Slatkoćo moga sužanjstva
Okrepo moje vjere!

ŽARA

U konobi rodne kuće
stajala je grčka žara.
Budila mi nadahnuće
snohvaticom ljupkih šara.

Dok sam, kao drevni pređi,
iz nje pio vodu hladnu,
osjetih joj zub od gleđi
i sunčani žmarak na dnu.

Njoj je oblik u starini
s tlapnjom moga pretka rođen,
što je snivo, išav lozjem,
budan san na mjesečini.

Dušom slično vrelo živi.
Iz njeg crpim rosu noći,
pa vam šapćem: mi smo živi,
žara sreće u samoći.

PROZOR NA MORE

U spomen H. Matissea

I.

Koliko mora obuhvaća
malen okvir od prozora!

Ni krik galebova,
ni vrisci Sredozemlja
u burnusu i šarenoj maji,
pod utjecajem mastike,
ne mogu da zaglušē
tajac sunca
ljeskajuć se.

U hladovini
na našem kamenu
žaropekom raste pričn maestrala:
na korniži, otkud slijeće golubica,
odražena u jecaju vjedra.

Kroz miris isprženih riba:
iglica i gavuncina,
vičem samo kocku leda
u lučkoj konobici.

Na tom moru,
po kojem šeću sunca,
po komadićima stakla,
majka me odnjihala.
Ostavi me samca među algama,

pod nebom šćućurena,
na uzavrelom šljunku.

Kroz kolonadu sunce bliješti
oštrim zrealima:
titra svjetlo na tanjuru
s naslikanim dvorcem od bršljana.
Plemenito da slavi ruševine:
to je čar majolike.

Ne znam, je li ono vijenac
ostrva, ili dim od broda,
što se tali u katranu sunca
požarima purpurnoga mora.

II.

Koliko mjesečine, osim mora,
u okviru od prozora!
I arhipelag snenih cirusa.

Rasanili se zefiri na moru
ko različci na ledini
od poljupca libelule.

Galebovi napuštaju nebo
rodne okolice:
jedan spava na zvoniku,
drugi drijema pokraj sidra,
zahrđala i stara
na pijesku zaborava.

Tko to vježba na pianinu
u kući s kiparisom
što se ne vidi:
osim palmi i plutače

i svjetiljke na gatu?
Noć je vedra. I prijatna.
Zvijezde Sredozemlja
kruži nečujno
nad uzdasima vode.

Ono što je bilo oblak,
otok, dim od broda,
sad je samo magla srebra u daljini.

Da bi sanak bio slađi,
spavam na kamenu podu
u nestvarnoj mjesečini.

More diše i izdiše.
I vjetrić se koleba na krovu.

Mir s tobom, Noći, jer mi melodioznom zrakom
omrežuješ san.

HORTUS CONCLUSUS

Ja nemam neprijatelja.
Svi dolaze u moju svijetlu noć,
zračni vrt na moru
s kamenitim stolom
usred ovog tihog svijeta
loze, školjke, ptica,
noćnih pliskavica.
Sad je bijel oblutak
bućnuo u more
i znam da je proljeće,
jer mirišu ruke ko jaglaci,
a ribnjaci odrazuju dvore
i stabla još kruta.
Kroz okvir ljupke grane
teško mi je razabrati oblik
puža, pjene, stopa u pržini,
igru povjetarca oko mažurane.
Od večernje laste
do jutarnje zvijezde
srebrenoga pijetla
srčan kukurijek
tjera noć
i mjeri vrijeme.
Vidite li mjesec,
kako prolazi
kroz oblake, uvojke
na ramenu noći?
Vidite li nebo polujasno,
bestjelesnu zraku Dijane u vodi?

SJEĆANJE NA DALMACIJU

Klaudiju, mom sinu

I.

Velika, svijetla, lijepa
s odrazima aluminija i bakra
poljima popaca i pinija
silazi k usnulu moru.

Dalmacija
s cvijećem i s kamenjem u skutu.

Krilati konji
u modre spilje slijeću
s krikom galebova
kroz rumene dveri
na pojišta mrzla.

Zamiru preko srebra
vodoskoka i ploča
glasi Sredozemlja.

Korablju donatora
zibaju talasi.

Ide mlačna večer:
majke traže djecu,
od mora pomodrrjelu.

Ispod mliječnog neba
titra mozaik

imperatora i sveca
s bradom u bršljanu.

II.

Puteljcima sivih brda
pastirica mazgu goni
s mjevovima vina.

Bozi vire
trbušasti, zagonetni, bijeli
iza oleandra.

Ascrivium Superbum Aspalatron
Korkyra Nigra.

U pustom dvorištu
zadnja sunčana zraka
na kozjem vimenu igra.

Na nebu Danica.
Na moru krčag i gitare.

*Viktor Vida sa sinom Klaudijem u zoološkom vrtu
u Buenos Airesu 1959.*

PRIMORCI POD HRASTOM

Njihove su ruke klupko mokrih mreža
na lukobranu moga zavičaja.

Ja ne znam gdje se rađa nebo
i kad se mračí more,
koliko svjetla kapne
jutrom na prozore.

Ko obala, koju bura čisti,
od Luštice do Istre,
njihove su glave bistre.

Kada zavijek usnu,
u kreč i fosfor pretvaraju se glave,
ko naplavina glatka stoljetnoga mora.
U poroznu kost na vlažnome pijesku
toči kapi svoje zora
i sjene se hlade plave.

Oni grizu maslinu, liznu ribu slanu,
artičok, ispržen u ulju.
Gležanj im golica, kada išću hranu,
račić i jegulja u mulju.

Sjedajte, braćo. Ručajte.
Mir s vama!
Dobri dusi zemlje
čuče obalama,
a kroz paprat viri
gušterica.

Točno u podne maestral zapiri
u košulju, u njedra.

Pod suncem samo jedra.
Bijela jedra.

GROBLJE POKRAJ MORA

Ležim u travi primorskoga groblja,
kraj grma kupjene i spaljena vrijeska.

Jednolični udar klesarskoga malja
tišinu lomi.

Ništa nije slade od ovog počinka u čkalju:
oslušivati bezvremenost,
zuj bubice u kruni cvijetka.

Vječnost romoni.
(U ušima i očima mojim
poput plavičastih iglica.)

Spavaju ribari, težaci, komodori,
okruženi morem, borovinom,
gdje Srpanj leži nauznak
s pužićem i morskom resinom u bradi
ispod Velikih kola,
kad se zvijezde pale.

Pokraj svelih bogiša more spava.
Ljubavni titraj večernjega neba
u njemu duboko negdje smalaksava.

SJEĆANJE NA EUROPU

Ja u sebi nosim njene rijeke
i pojas mora. Lovoriku
i hrastove. Moje je vrijeme
njena prošlost: hod mjeseca
kroz lugove.
I proljeća i istovarivanje mirodija
u luke kraj skladišta katrana i buradi.
Odakle su stigli ćukovi,
i slavuji svibnja?
Moje je tijelo, Europo, tvoj kalcij,
moja krv tvoje laticice, a kosti
fosfor, matoviljac, riblje dračice.
Još čuvam odijela, kupljena u obrocima,
miris benzina, kad su kola prošla.
Još mi je tvoja večer živa
i krajolik svijetli u očima.
Barokni svetac, paprat, jaganjci
i tihe sobe uskrasnih predvečerja
još sjevnu u mojim noćima.
I zamišljeni konj na livadi.
Louis Jouvet, pokojni glumac,
sjeda u fraku na Trg sloge.
Kraj blistavih mašina
ja sam pio kavu,
gledajući ruke s plavim žilicama
u O Kayu sučelice pošti i brzjavu,
dok je snijeg, iznenadiv mladost,
pršio na kaljače i kišobrane.
Ja sam vidio Danzig u razglednicama
i pročitao desetak knjiga.

Večernje konstelacije
sjevkale su na polici
i u čaši vode. Sklopim oči i snijevam
prije večere cvijet u vazi.
Geometrijske vrtove.
Tko je objasnio tako lijepo
zakon dana i strast noći?
Kroz svijest i moj san
prošle su željeznice, uspinjače, galerije,
irski domorodci umrli 1920. u Dublinu,
podmornice, Lübeck, izlozi,
bura Beneventa i Jelačić ban,
mramorna poprsja, Minerva i bozi,
što ih je proučavao Winckelmann
pun strahopočitanja.
*Denn mit Göttern
soll sich nicht messen
Irgendein Mensch.*
U Europi je jesen. Dozrijevaju rogači.
Kupališta su prazna, a more vraća
zemlji ljetne darove.
Otišli su kupači. Vidik je vrlo čist.
Ali moram, zadnji gost na plaži,
obući topli sviter.

VATROMETI SNA

Mrtvom drugu Tinu Ujeviću

Znam, da je bila jedna čudna riječ
izušćena u pokrajini zagonetna sna.
Zanosi, kružnice, vihor buncanja,
groznice preslatke tresle su me već.

Nikad tako sretan. Od boja tako pijan.
Ja sam junak – tepah – divne avantire:
žamor vodoskoka, strasno prosanjan
mami me u bašću kraljice Palmire.

Prijatelji moji, za čašom krepka vina
razapnite sreću od pola pa do pola.
Tko zna gdje je sreća, u sjećanjima Tina
ili u putovanju starog Marka Pola.

Kolibrije, acaleje, vode vrlo bistre
vidio sam na rubu – tako mi se čini –
rosnih plandovanja naše Pušče Bistre
a majka me zvala kroz jesen u dolini.

MAJKA

U svijetloj kućici kraj mora
na elegičnoj obali Perasta
Ti ćeš ostati uz igračke djetinjstva
zauvijek.

Tihi odraz modrog zatona
na tvojoj bijeloj haljini
usreći mi oči,
kada iz borika, na tvoj zov,
dotrčim i u zagrljaj ti klonem.

Usnem s lastama.
Pastir, svirajući frulu,
s visoka, pusta brda
unosí slatki napjev
u moj san.

ITAKA

Kad je Posejdon na čas usnuo,
iz grudi mu se ote uzdah.
Tako je s mjehurićima isplutao otok.
Tako se rodila Itaka
(jedne rumene večeri).

Nad nju su bozi položili ruke,
s kojih je vjetar kapljicu mora otro.

Sad vjetar visi u krletci na Zelenom trgu,
gdje se prodaju masline i proljetni dažd,
ubran na ostrvima, što nisu otkrivena.
Samo se slute u pitomu večer,
kad zraka probije oblak
i od pepela trusi prašinu zlatnu
na ljuštore jastoga.

Na skutu Itake, skutrena u koprivi,
djeca sanjaju plovidbe,
dok čekić u kamenolomu
krši mramor za grobove.
Kamenice za zeleno ulje.